

Sygn. akt IX Ca 794/18

IX Cz 502/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2018 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jacek Barczewski (spr.)
Sędziowie:	SO Mirosław Wieczorkiewicz SO Agnieszka Żegarska
Protokolant:	st. sekr. sąd. Agnieszka Najdrowska

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2018 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa L. B., M. B., I. B. (1) i N. B.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki N. B. od wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 17 stycznia 2018 r., sygn. akt I C 2109/16

oraz zażalenia powodów L. B. i M. B. na postanowienie o kosztach procesu zawarte w punkcie IV tego wyroku,

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach III i IV w ten sposób, że nadaje im następujące brzmienie:

„III. zasądza od pozwanego na rzecz powódki N. B. kwotę 5.000 (pięć tysięcy) zł z ustawowymi odsetkami od dnia 28 stycznia 2015 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwa w pozostałym zakresie,

IV. zasądza od pozwanego tytułem zwrotu kosztów procesu na rzecz powódki M. B. kwotę 6.164,26 (sześć tysięcy sto sześćdziesiąt cztery 26/100) zł, zaś na rzecz powoda L. B. kwotę 4.422,95 (cztery tysiące czterysta dwadzieścia dwa 95/100) zł, znosząc je wzajemnie pomiędzy pozostałymi powodami a pozwanym.”,

II. oddala apelację powódki N. B. w pozostałym zakresie,

III. oddala zażalenie powodów M. B. i L. B. w pozostałej części,

IV. znosi wzajemnie koszty procesu między powódką N. B. a pozwanym za instancję odwoławczą,

V. zasądza od pozwanego na rzecz powódki M. B. kwotę 452,33 (czterysta pięćdziesiąt dwa 33/100) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego,

VI. zasądza od pozwanego na rzecz powoda L. B. kwotę 370,53 (trzysta siedemdziesiąt 53/100) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego,

VII. nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Olsztynie kwotę 250 (dwieście pięćdziesiąt) zł tytułem części opłaty od apelacji, od której zwolniono powódkę N. B..

Mirosław Wieczorkiewicz Jacek Barczewski Agnieszka Żegarska

Sygn. akt IX Ca 794/18, IX Cz 502/18

UZASADNIENIE

Powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w W. na ich rzecz zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej oraz odszkodowania za istotne pogorszenie ich sytuacji życiowej, odpowiednio: M. B. - 60.000 zł i 10.000 zł, L. B. - 60.000 zł i 10.000 zł, I. B. (1) - 25.000 zł, N. B. - 10.000 zł. W zakresie odsetek ustawowych powodowie domagali się ich zasądzenia od dnia 28 stycznia 2015r. co do żądania zasądzenia zadośćuczynienia, a w zakresie żądania odszkodowania, od dnia 2 kwietnia 2015r. do dnia zapłaty. Powodowie zażądali również zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu podali, że w dniu 14 października 2014r. w miejscowości R. doszło do wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniosła I. B. (2).

W toku postępowania likwidacyjnego przyznano powodom, będącym dziećmi zmarłej kwoty: M. B. - 10.000 zł zadośćuczynienia i 625 zł odszkodowania, L. B. - 10.000 zł zadośćuczynienia i 5.438,65 zł odszkodowania w związku z poniesieniem kosztów pogrzebu. Pozostali powodowie I. B. (1) i N. B. nie otrzymali żadnych świadczeń.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu.

Pozwany podniósł zarzut przyczynienia się I. B. (2) do powstania szkody. Wskazał, że w związku z nieprawidłowym oświetleniem miejsca w którym poszkodowana przechodziła przez przejście dla pieszych, powinna zachować należytą staranność rozejrzeć się, czy nie nadjeżdża jakiś samochód. Zdaniem pozwanego przyznana dotychczas kwota ogólnych świadczeń w pełni rekompensuje krzywdę powodów.

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2018r. Sąd Rejonowy w Olsztynie, w sprawie I C 2109/16 w pkt I zasądził od pozwanego na rzecz powoda L. B. kwotę 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 40.000 zł od dnia 28 stycznia 2015r. do dnia zapłaty i od kwoty 10.000 zł od dnia 2 kwietnia 2015r. do dnia zapłaty; w pkt II zasądził od pozwanego na rzecz powódki M. B. kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 50.000 zł od dnia 28 stycznia 2015r. do dnia zapłaty i od kwoty 10.000 zł od dnia 2 kwietnia 2015r. do dnia zapłaty; w pkt III oddalił powództwo w pozostałym zakresie; w pkt IV zniósł wzajemnie koszty procesu pomiędzy stronami.

Sąd ten ustalił, że powódka M. B. była córką I. B. (2). Pomimo zamieszkania poza rodzinnym domem przyjeżdżała do rodziców i spędzała z nimi prawie wszystkie weekendy. Łączyła ją z matką bardzo silna więź, która nie osłabła pomimo rozpoczęcia dorosłego, samodzielnego życia. Codziennie wykonywały rozmowy telefoniczne.

Sąd ustalił również, że w dniu 19 września 2008r. powódka zawarła z Bankiem (...) S.A. umowę o kredyt hipoteczny. Zgodnie z porozumieniem zawartym pomiędzy powódką a jej rodzicami - I. B. (2) i W. B., rodzice mieli pomagać powódce w spłacie kredytu. Pomoc ta sprowadzała się ostatecznie do tego, że całość raty kredytu (1.000 zł) faktycznie uiszczana była przez rodziców powódki, odciążając ją całkowicie. Rodzice zobowiązali się, że będą pomagać w ten sposób córce tak długo, jak będą w stanie. Ponieważ rodzice powódki uzyskiwali wysokie dochody, pomoc ta mogła trwać jeszcze przez wiele lat. Ojciec powódki otrzymywał świadczenia z ZUS-u (ok. 2.200 zł). Podobnie mama (ok. 1.600 zł), która dodatkowo, jako była pielęgniarzka dorabiała w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w O., z czego uzyskiwała dochód około 4.200 zł. Powodowie L. B. oraz I. B. (1) będąc małżeństwem zamieszkiwali wspólnie z poszkodowaną i W. B. w ich domu, prowadząc wspólne gospodarstwo domowe. W roku 2011 urodziła się ich córka,

N., która stała się „oczkiem w głowie” I. B. (2). W dniu 31 sierpnia 2009r. rodzice powoda W. B. przystąpili wraz z nim do umowy kredytowej z (...) Bank (...) S.A. Na mocy umowy rodzice powoda mieli wspólnie z nim spłacać kredyt. Faktycznie ciężar finansowy jego spłaty spoczywał głównie na rodzicach powoda, którzy co miesiąc uiszczali ratę w wysokości 1.200 zł., chcąc w równym stopniu wspierać swoje dzieci.

W dalszej kolejności Sąd ustalił, że w dniu 13 października 2014r. powód, jak co dzień, podwoził matkę do pacjenta, któremu ta miała udzielić usług pielęgniarskich. Niedługo potem, w drodze do pracy mijał nadjeżdżające karetki. Kiedy dotarł do pracy otrzymał telefon, że jego matka uległa wypadkowi drogowemu i jest w szpitalu. Powód nie był w stanie prowadzić. Poprosił kolegę z pracy o odwiezienie. Na miejscu okazało się, że przyjechał na identyfikację zwłok. Tego dnia, gdy matka wysiadła z samochodu, a powód odjechał, I. B. (2) przechodziła przez jezdnię przejściem dla pieszych, na którym doszło do wypadku drogowego. Kierowca pojazdu M. potrącił I. B. (2), doprowadzając u niej do powstania licznych ran i urazów, następstwem których była śmierć poszkodowanej. Sąd Rejonowy w Olsztynie w sprawie II K 533/15 uznał go winnego przestępstwa polegającego na tym, że w dniu 13 października 2014r. kierując samochodem osobowym marki M. (...) o nr rej. (...) umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa ruchu drogowego i nie zachował należytej ostrożności, doprowadzając do wypadku samochodowego ze skutkiem śmiertelnym, tj. o czyn z art. 177 § 2 k.k.

Z ustaleń Sądu wynika, że śmierć I. B. (2) wywołała istotne zmiany w życiu powodów. Jej mąż, W. B. stracił istotne źródła utrzymania w postaci świadczeń ZUS zmarłej oraz jej wynagrodzenia z dodatkowej działalności. Nie był w stanie samodzielnie utrzymać domu, co spowodowało konieczność udzielenia mu finansowego wsparcia przez powoda L. B.. W. B. nie był w stanie też samodzielnie wspierać dzieci - powoda L. B. i powódki M. B. w dalszej spłacie kredytów hipotecznych, ponieważ pozostawała mu na życie kwota 2.200 zł (wcześniej było to 8.000 zł).

Po śmierci matki powód L. B. doznał istotnego obniżenia kondycji psychicznej. Od tamtej pory przejawia zaburzenia emocjonalne o charakterze depresyjnym, odczuwa silne konflikty emocjonalne. Powód wymaga pomocy terapeutycznej. W przyszłości może przejawiać trudności adaptacyjne w obciążających go psychicznie sytuacjach. Powód zażywał leki uspokajające.

3-letnia w dniu śmierci I. B. (2) N. B. (jej wnuczka) po śmierci I. B. (2) pytała, gdzie jest babcia i kiedy wróci. Tęskniła za nią. Jako 5 i pół letnia dziewczynka mówi, że „babcia I. jest w niebie”. Nie pamięta jej. Głównym źródłem jej zainteresowania jest aktualnie rodzina i młodszy brat oraz zabawy w przedszkolu. Nie rozpamiętuje zmarłej babci. Nie wspomina. Nie przejawia pogorszenia stanu zdrowia psychicznego, jest pogodna i prawidłowo nawiązuje kontakt emocjonalny i społeczny.

Powódka M. B. najgorzej przeżyła śmierć swojej matki. Do tej pory wspomnienia wywołują u niej łzy i drżenie. Bardzo długo borykała się ze strasznymi myślami, bezsennością i nocnymi koszmarami. Po śmierci matki uważała, że musi jechać do jej domu i zrobić wszystko tak jak ona to robiła, zająć się domem. Częściowo wróciła do codziennego funkcjonowania dzięki pomocy psychologicznej w (...) w O. oraz pomocy psychiatry. Po śmierci matki u powódki nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia psychicznego. Zdiagnozowano u niej zaburzenia depresyjno-lękowe mieszane. Powódka wymaga dalszego leczenia psychiatrycznego i wsparcia psychologicznego. Jeszcze 2,5 roku po śmierci matki powódka zażywała leki antydepresyjne

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd uznał, że roszczenie powodów zasługiwało na uwzględnienie w części.

Sąd oddalił powództwo I. B. (1). W ocenie Sądu I instancji powódka I. B. (1) jako synowa poszkodowanej w wypadku samochodowym, nie jest ona osobą bliską, o której mowa w treści art. 446 § 4 k.c. Sąd miał na względzie opisywaną przez nią niezwykle więź zbudowaną z poszkodowaną, jednakże uznał, że więzi te nie odbiegają w istotny sposób od więzi łączącej przykładowo przyjaciół, którym bezsprzecznie ustawodawca nie przyznał uprawnień do dochodzenia zadośćuczynienia po śmierci przyjaciela, pomimo niewątpliwych więzi i istotnej straty, którą mogliby odczuwać.

W ocenie Sądu I instancji również roszczenie małoletniej powódki N. B. nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd zwrócił uwagę, iż biegła z zakresu psychologii wskazała w swej opinii, że powódka zdaje sobie sprawę ze śmierci babci, mówi o niej, że ta jest „u aniołków”, niemniej nie odczuwa w związku z tym żadnego smutku czy dyskomfortu. Zaakceptowała ten stan rzeczy jako normalny.

W zakresie żądania zadośćuczynienia przez powódkę M. B. Sąd uznał, że jej roszczenie jest uzasadnione w zakresie kwoty 50.000 zł. W ocenie Sądu powódka najsilniej przeżyła śmierć matki, a etap żałoby pomimo upływu ponad 3 lat nie zakończył się. Powódka doznała wstrząsu psychicznego i w dalszym ciągu wymaga opieki psychologa oraz psychiatry.

Sąd wskazał, iż powód L. B. doznał zdecydowanie mniejszych cierpień niż jego siostra. Tym samym Sąd uznał w stosunku do niego za słuszną kwotę zadośćuczynienia w wysokości 40.000 zł.

O odsetkach od kwot zadośćuczynienia Sąd orzekł zgodnie z żądaniem pozwu, tj. od dnia 28 stycznia 2015r.

Sąd uwzględnił w całości żądanie przez powodów odszkodowania po 10.000 zł na rzecz każdego z nich na podstawie art. 446 § 3 k.c.

Sąd wskazał, iż rodzice powodów, W. i I. B. (2) wspomagali finansowo swoje dzieci poprzez dokonywanie spłat rat zaciągniętych przez nich kredytów hipotecznych na zakup nieruchomości i ich wsparcie mogłoby trwać jeszcze przez dłuższy czas. W. B. nie był w stanie z własnych dochodów udzielać finansowego wsparcia dzieciom. Wręcz przeciwnie, otrzymując już tylko świadczenie w wysokości 2200 zł miesięcznie, potrzebował wsparcia od dzieci. Ich sytuacja, na skutek śmierci I. B. (2) uległa znacznemu pogorszeniu, którego rozmiar wynosi przynajmniej 120.000 zł w skali 10 lat (1000 zł x 12 miesięcy x 10 lat). Każdy z powodów dochodził kwoty 10.000 zł. W ocenie Sądu ich roszczenia odszkodowawcze nie były wygórowane i należało uwzględnić je w całości w stosunku do każdego z powodów.

O odsetkach od kwot odszkodowania Sąd orzekł zgodnie z żądaniem pozwu, tj. od dnia 2 kwietnia 2015r.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach stanowił art. 100 k.p.c.

Powódka N. B. wniosła apelację od powyższego wyroku zaskarżając go w części tj. w pkt III, w zakresie w jakim Sąd oddalił w całości powództwo N. B. w stosunku do pozwanego.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną a nie swobodną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, co doprowadziło do błędnego uznania, że w następstwie śmierci I. B. (2) powódka N. B. nie doznała krzywdy, uzasadniającej przyznanie na jej rzecz zadośćuczynienia, na podstawie art. 446 § 4 k.c.
2. naruszenie przepisów materialnych a mianowicie art. 446 § 4 k.c. poprzez jego błędną wykładnię prowadzącą do niewłaściwego uznania przez Sąd I instancji, iż powódce N. B. nie przysługuje roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia, w związku ze śmiercią jej babci I. B. (2).

W oparciu o powyższe zarzuty wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie w całości powództwa N. B. w stosunku do (...) Spółka Akcyjna i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu zgodnie z żądaniem zawartym w pozwie;
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przypisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powodowie L. B. i M. B. zaskarżyli zażaleniem rozstrzygnięcie o kosztach zawarte w powyższym wyroku, zarzucając mu naruszenie:

1. art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c. poprzez błędne uznanie, że po stronie powodów nie występuje współuczestnictwo formalne, a tym samym nie jest zasadne uwzględnienie zwrotu kosztów postępowania na rzecz każdego z powodów oddzielnie;
2. art. 100 k.p.c. poprzez wzajemne zniesienie kosztów procesu, w sytuacji gdy z uwagi na uwzględnienia powództwa L. B. w przeważającej części winien zostać zasądzony na jego rzecz od pozwanego (...) Spółka Akcyjna zwrot kosztów postępowania w łącznej wysokości 6.100 zł, w tym tytułem opłaty sądowej od pozwu kwota 2.500 zł, oraz tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego kwota 3.600 zł;
3. art. 100 k.p.c. poprzez wzajemne zniesienie kosztów procesu, w sytuacji gdy z uwagi na uwzględnienia powództwa M. B. w przeważającej części winien zostać zasądzony na jej rzecz od pozwanego (...) Spółka Akcyjna zwrot kosztów postępowania w łącznej wysokości 7.100 zł, w tym tytułem opłaty sądowej od pozwu kwota 3.500 zł, oraz tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego kwota 3.600 zł;

Wskazując na powyższe zarzuty domagali się:

1. zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez zasądzenie od pozwanego (...) Spółka Akcyjna na rzecz:
 - L. B. kwoty 6.100 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania;
 - M. B. kwoty 7.100 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania;
2. zasądzenia od pozwanego (...) Spółka Akcyjna na rzecz każdego z powodów zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przypisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie zażalenia i zasądzenie od powodów kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powódki N. B. i zażalenie powodów L. B. i M. B. zasługiwały na częściowe uwzględnienie.

Nie można się zgodzić z zapatrywaniem Sądu Rejonowego, że z uwagi na swój wiek powódka była i nadal jest za mała, by zrozumieć i odczuć swoją stratę, dlatego w jej przypadku zasądzenie zadośćuczynienia, które ma charakter fakultatywny, nie jest uzasadnione.

Krzywdę w rozumieniu art. 446 § 4 k.c. należy rozumieć jako cierpienie psychiczne związane z utratą osoby, z którą pokrzywdzony miał silnie rozbudowaną więź emocjonalną bądź której brak jest dotkliwie odczuwany.

Oczywistym jest, że dziecko w wieku powódki nie przeżywa ze względu na stopień swego rozwoju śmierci babki tak jak dziecko starsze, niemniej jego krzywda z tego powodu nie może być nie tylko negowana, ale i umniejszana (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 24 marca 2011 r., I CSK 389/10, 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11 i 20 grudnia 2012 r., IV CSK 192/12). O rozmiarze krzywdy małego dziecka doznanej wskutek śmierci babki decyduje przede wszystkim, mówiąc najogólniej, pozbawienie, niedającego się przecenić, udziału babki w życiu dziecka, jego rozwoju, dorastaniu, dojrzewaniu.

Jak wynika z opinii biegłej powódka z powodu śmierci babci nie przejawia pogorszonego stanu zdrowia psychicznego a jej rozwój emocjonalny przebiega prawidłowo.

Jednakże z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż łączyła ją ze zmarłą babcią więź uczuciowa i emocjonalna świadcząca o bliskości tych osób, powódka była „oczkiem w głowie” babci. W. B. zeznał, iż wnuczka przeżyła śmierć babci. Wspomina babcię. Do tej pory jak rysuje rodzinę to jest tam również babcia (k. 295v).

Powódka została pozbawiona kontaktów z babcią na resztę życia. W miarę jak powódka będzie dorastać, zacznie odczuwać stratę babci, która nie będzie uczestniczyć w jej życiu, uroczystościach rodzinnych, szkolnych i innych ważnych dla niej wydarzeniach. Wraz z wiekiem świadomość straty bliskiej osoby będzie narastała u powódki, a tym coraz mocniej zdawała będzie sobie sprawę z utraty bliskiej kiedyś jej osoby. Sytuacja ta powodować będzie u dziewczynki negatywne odczucia psychiczne.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższe okoliczności dają podstawę do zasądzenia na rzecz powódki N. B. stosownego zadośćuczynienia.

Jednakże kwota jakiej domaga się powódka z tego tytułu jest zbyt wysoka.

Przepis art. 446 § 4 k.c. nie wskazuje żadnych kryteriów, jakie należałoby uwzględnić przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia pieniężnego. Kryteria te zostały wypracowane w praktyce, w szczególności na podstawie judykatury Sądu Najwyższego.

Wśród czynników wpływających na rozmiar szkody niemajątkowej - a tym samym na wysokość zadośćuczynienia - wymienia się m.in. rodzaj i intensywność więzi łączącej osobę domagającą się przyznania zadośćuczynienia z bezpośrednio poszkodowanym, dramatyzm doznań członków rodziny zmarłego, poczucie osamotnienia i pustki, wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, wystąpienie zaburzeń zdrowotnych (np. nerwicy, depresji), zmiany w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny, stopień dostosowania się krewnych zmarłego do nowej rzeczywistości, zdolność zaakceptowania zaistniałego stanu rzeczy (por.: wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 kwietnia 2015 r., I ACa 1522/14, LEX nr

Przewidziane w art. 446 § 4 k.c. zadośćuczynienie służy kompensacie krzywdy po stracie osoby najbliższej, a zatem uszczerbku dotyczącego subiektywnej sfery osobowości człowieka, w szczególności cierpienia, bólu i poczucia osamotnienia, powstałych utrudnień życiowych, konieczności zasadniczo odmiennego urządzenia sobie życia, ograniczenia sfery korzystania z przyjemności (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 16 maja 2012 r. w sprawie I ACa 301/12, LEX nr 1213847).

Celem zadośćuczynienia jest kompensacja doznanej krzywdy, czyli „złagodzenie cierpienia wywołanego śmiercią osoby bliskiej oraz pomoc osobie pokrzywdzonej w dostosowaniu się do zmienionej w związku z tym rzeczywistości”, natomiast na sam „rozmiar krzywdy mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego z zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (np. nerwicy, depresji), roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego”, przy czym „każdy przypadek powinien być indywidualizowany z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy” (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10).

W ocenie Sądu Okręgowego, mając na uwadze wszystkie okoliczności niniejszej sprawy, kwotą, która zaspokoi uzasadnione roszczenia powódki z tytułu zadośćuczynienia będzie kwota 5.000 zł. Ustalona w tej wysokości zadośćuczynienie jest należycie wyważone i zrekompensuje doznane przez powoda krzywdy i cierpienia. Kwota ta jest utrzymana w rozsądnych granicach odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa.

Pomimo zmiany rozstrzygnięcia co do istoty Sąd nie zmieniał rozstrzygnięcia o kosztach, bowiem zakres zaskarżenia obejmował wyłącznie pkt III wyroku oddalający powództwo.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w wyżej wskazanym zakresie.

W pozostałym zakresie apelacja polegała oddaleniu (art. 385 k.p.c.).

Zasadne w przeważającej części okazało się zażalenie powodów M. B. i L. B..

Dla rozstrzygnięcia kwestii zasadności rozstrzygnięcia o kosztach procesu kluczowe znaczenie ma ustalenie charakteru współuczestnictwa procesowego po stronie powodów.

Zgodnie z art. 72 § 1 k.p.c. kilka osób może w jednej sprawie występować w roli powodów, jeżeli przedmiot sporu stanowią m.in. prawa oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo materialne), albo jeżeli przedmiot sporu stanowią roszczenia jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, a ponadto właściwość sądu jest uzasadniona dla każdego z roszczeń z osobna, jak też dla wszystkich wspólnie (współuczestnictwo formalne).

W uchwale z dnia 3 marca 2016 r., II CZ 112/15, LEX nr 2010234, Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że współuczestnictwo po stronie powodów dochodzących odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę na podstawie art. 446 § 4 k.c. ma charakter formalny, a nie materialny, ponieważ roszczenie to jest oparte na jednakowej, a nie na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (tak samo w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2016 r., II CZ 112/15, LEX nr 2010234).

W razie współuczestnictwa formalnego (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.), do niezbędnych kosztów procesu poniesionych przez współuczestników reprezentowanych przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym zalicza się jego wynagrodzenie ustalone odrębnie w stosunku do każdego współuczestnika - uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2015 r., III CZP 29/15, LEX nr 1751211.

W uzasadnieniu cyt. powyżej uchwały Sąd Najwyższy stwierdził, że współuczestnictwo formalne unormowane w art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c. jest skutkiem podmiotowo-przedmiotowej kumulacji roszczeń; każdy współuczestnik dochodzi w jednej sprawie odrębnego, własnego roszczenia, wywodzonego z odrębnego, samodzielnego, "jednakowego" stosunku prawnego. W tej sytuacji uzasadniony jest wniosek, że do niezbędnych kosztów procesu poniesionych przez każdego ze współuczestników, o których mowa w art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c., reprezentowanych przez tego samego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, zalicza się wynagrodzenie tego pełnomocnika, ustalane odrębnie według ustalonych stawek opłat.

W tych warunkach globalne rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego o wzajemnym zniesieniu między stronami kosztów procesu było oczywiście błędne. W sytuacji, w której dwoje powodów proces w przeważającej mierze wygrało, nie sposób kompensować ich sukcesu przegraną pozostałych powodów.

Tym samym Sąd Okręgowy dokonał stosunkowego rozliczenia kosztów postępowania na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c. wobec każdego z wnoszących zażalenie powodów. Należy przyjąć, iż wysokość przyznanego im zadośćuczynienia i odszkodowania była w dużej mierze zależna od uznania Sądu, stąd możliwe jest zasądzenie dla nich kwot kosztów procesu odniesionych do zakresu wygrania sprawy.

W przypadku powódki M. B. z kwoty 70.000 zł stanowiącej wartość przedmiotu sporu została zasądzona kwota 60.000 zł, stanowiąca 85,71 % wartości przedmiotu sporu. Powódka poniosła koszty w wysokości 7.192 zł, na które składały się: 3.500 zł opłaty od pozwu, 3.617 zł wynagrodzenia pełnomocnika wraz z opłatą za pełnomocnictwo oraz 75 zł zaliczki na wynagrodzenie biegłego. Z tej sumy przysługuje jej zwrot 6.164,26 zł.

Z kolei koszty L. B. wyniosły 6.192 zł: na które składały się: 2.500 zł opłaty od pozwu, 3.617 zł wynagrodzenia pełnomocnika wraz z opłatą za pełnomocnictwo oraz 75 zł zaliczki na wynagrodzenie biegłego. Powód wygrał sprawę w 71,43 %. Należy mu się zatem zwrot kwoty 4.422,95 zł.

W konsekwencji w oparciu o art. 386§ 1 k.p.c. w zw. z art. 397§ 2 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił rozstrzygnięcie o kosztach procesu, oddalając zażalenie w pozostałym zakresie (art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397§ 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. wzajemnie je znosząc pomiędzy stronami.

W postępowaniu apelacyjnym powódka wygrała sprawę w 50%, obie strony poniosły wyłącznie koszty wynagrodzenia pełnomocnika. Dlatego orzekł o ich wzajemnym zniesieniu.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego również stanowił art. 100 zd. 1 k.p.c.

Powódka M. B. wygrała sprawę co do kwoty 6.164,26 zł z żądanej kwoty 7.100 zł. Zatem wygrała sprawę w 86,82 %. Powódka poniosła łącznie koszty w wysokości 521 zł (71 zł opłaty od zażalenia i 450 zł wynagrodzenia pełnomocnika). Zatem należy jej się zwrot kosztów w wysokości 452,33 zł.

Z kolei powód L. B. wygrał sprawę w 72,51 %. Poniósł łącznie koszty w wysokości 511 zł (61 zł opłaty od zażalenia i 450 zł wynagrodzenia pełnomocnika). Zatem należy mu się zwrot kosztów w wysokości 370,53 zł.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił wniosku pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Art. 109 § 1 k.p.c. stanowi, iż roszczenie o zwrot kosztów wygasa, jeśli strona najpóźniej przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia nie złoży sądowi spisu kosztów albo nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych.

Z treści powyższego przepisu wynika, iż obligatoryjnym warunkiem do uzyskania zwrotu kosztów procesowych w przypadku korzystania z pomocy profesjonalnego pełnomocnika jest złożenie sądowi spisu kosztów lub zgłoszenie wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych.

Złożony przez pełnomocnika pozwanego wniosek o przyznanie kosztów postępowania nie czyni zadość wymaganiom art. 109 § 1 k.p.c. W odpowiedzi na zażalenie złożył on bowiem wniosek o "zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania zażaleniowego".

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w piśmiennictwie artykuł 109 § 1 k.p.c. powinien być rozumiany w ten sposób, że jeśli strona niereprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika zgłosiła w ogóle żądanie zwrotu kosztów procesu, ale nie złożyła spisu kosztów ani nie wskazała, że chodzi o koszty należne według norm przepisanych, to sąd powinien uwzględnić wszelkie koszty poniesione przez tę stronę w toku procesu. Jeśli tak samo sformułuje wniosek strona reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, to nie zostanie on uwzględniony, tak jakby w ogóle nie został złożony. Brak żądania strony uniemożliwia rozstrzygnięcie o kosztach procesu według reguł określonych w art. 109 k.p.c. (M. Manowska (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I wyd. III, WK 2015).

Tym samym należało orzec wyłącznie o zwróceniu stronie wygrywającej tylko należnych jej kosztów procesu, a więc wyliczonych od wygranej części zażalenia bez potrącenia kosztów należnych stronie przeciwnej.

O brakującej części opłaty od apelacji, od której uiszczenia powódka była zwolniona, Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (pkt VII wyroku).

Mirosław Wieczorkiewicz Jacek Barczewski Agnieszka Żegarska